

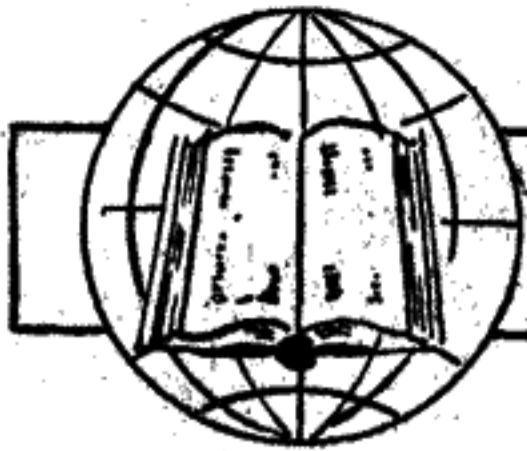
Δ Ε Λ Τ Ι Ο Ν

ΤΗΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΟΣΕΩΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ

ΕΤΟΣ 1955

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Παναγιώτου Νάκου. Παιδαγωγική του Ευαγγελίου. Πάτραι 1954.

Ο κ. Νάκος, γνωστός και από πολλά άλλα παιδαγωγικά του έργα, έγραψε και την έκτενή αυτήν εις 290 σελίδας πραγματείαν διά να παρουσιάση την παιδαγωγικήν αξίαν του ευαγγελίου και γενικώτερον της Αγίας Γραφής. Ορθώς τονίζει ότι το ευαγγέλιον δέν είναι αυστηρῶς παιδαγωγικόν βιβλίον, δέν έγράφη με τόν σκοπόν να δώση κανόνες και μεθόδους αγωγής. Ὅφ' ην έννοιαν τουλάχιστον έννοοῦν τούτους οί παιδαγωγοί. Πάντως όμως περιέχει πολυτιμοτάτας παιδαγωγικάς αρχάς, αί όποιαί αποτελοῦν τό ἀδαμάντινον θεμέλιον τής παιδαγωγικής έπιστήμης. Ὁ συγγραφεὺς διαιρεῖ τό βιβλίον του εις έξ μέρη, έκαστον τῶν όποίων αφιερώνει εις τήν ανάπτυξιν ειδικοῦ επί μέρους θέματος.

Ὅτως εις τό Α' μέρος έρευνᾷ τό ευαγγέλιον ὡς βιβλίον παιδαγωγικόν ὑπό τήν εύρειαν σημασίαν τής λέξεως. Εἰς τό Β' μέρος αναλύει τήν έννοιαν τής αγωγής, ὅπως παρουσιάζει αὐτήν ἡ Καινή Διαθήκη. Εἰς τό Γ' όμιλεῖ διά τούς παράγοντας τής αγωγής, τήν οικογένειαν, τό σχολεῖον, τήν Εκκλησίαν, τήν κοινωνίαν και τό κράτος ἐν αντιπαράθεσιν πάντοτε πρὸς τά διδάγματα τής Αγίας Γραφής. Εἰς τό Δ' κεφάλαιον, διά τό όποῖον διαθέτει 60 σελίδας, όμιλεῖ διά τόν σκοπόν τής αγωγής, διά τήν ἠθικήν αγωγήν, τήν πνευματικήν, τήν σωματικήν και ἔθνικήν, συσχετίζει τήν αγωγήν πρὸς τήν παγκόσμιον αγάπην και πρὸς τόν πατριωτισμόν, διά να αποδείξη ότι ἡ κατά Χριστόν μόρφωσις και αγωγή έμπνέει τόν ὑγιή πατριωτισμόν και τόν ἀληθινόν κοσμοπολιτισμόν, ἐν ἀρμονικῇ συναρτήσῃ ἀνεπτυγμένους. Εἰς τό Ε' μέρος τοῦ βιβλίου του, τό και μεγαλύτερον —έκτείνεται εις 140 σελίδας— αναλύει τά μέσα τής αγωγής, τά άμεσα και τά έμμεσα, κάμνει λόγον διά τά διάφορα μαθήματα και τάς μορφάς διδασκαλίας, ὅπως έπίσης και διά τάς ψυχολογικάς προϋποθέσεις και τά διδακτικά αξιώματα, τά άπαραίτητα διά τήν κερποφορίαν τής διδασκαλίας. Κατορθώνει δέ ὁ συγγραφεὺς να συνδέη πάντοτε τά παιδαγωγικά αὐτά σημεία πρὸς διδάγματα τής Αγίας Γραφής.

Ἔστιν ὅτε επικαλεῖται και μαρτυρίας

ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, συχνότερα δέ νεωτέρων και συγχρόνων παιδαγωγῶν, διά να προσθέση και τής θύραθεν έπιστήμης τήν μαρτυρίαν πρὸς ὅσα ἐκ τής Αγίας Γραφής συνάγει. Εἰς δέ τόν έπιλογόν του διατυπώνει μεταξύ τῶν άλλων και μίαν σοβαρωτάτην ἀλήθειαν, τήν ὅποιαν γονεῖς και εκπαιδευτικοί πρέπει πρὸ παντός να έχουν ὑπ' ὄψει των. «Ἡ σύγχρονη παιδαγωγική έπιστήμη—γράφει—σε πολλά σημεία ὑπολείπεται τής κατά Χριστόν παιδαγωγικής, σε άλλα δέ μόλις τήν έγγίζει. Γι' αὐτό και οί γονεῖς και οί διδάσκαλοι και λοιποί Χριστιανοί έχουν συμφέρον να ενεργοῦν πάντοτε, σύμφωνα με τό παράδειγμα και τίς ὑποδείξεις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, είτε γιά τή διαπαιδαγώγησι τής νεολαίας και τῶν λοιπῶν ανθρώπων, είτε γιά τήν αὐτοαγωγή τῶν ίδίων».

Τό βιβλίον περιέχει ὁμολογουμένως πλούσιον Γραφικόν ὕλικόν ἐν ἀναφορᾷ πρὸς βασικάς παιδαγωγικάς ἀληθείας. Νομίζομεν δέ ὅτι πολύ έχουν να ὠφεληθοῦν οί εκπαιδευτικοί και οί γονεῖς ἀπό τήν μελέτην αὐτοῦ.

★

Κ. Παπαπαναγιώτου, γυμνασιάρχου. Ἡ σύγχρονος κοινωνία και ὁ θεολόγος, Ἀθήναι. Τό έργον αὐτό τοῦ κ. Παπαπαναγιώτου είναι μικρόν. Μόλις φθάνει τάς 20 σελίδας. Ἐν τούτοις τό περιεχόμενόν του είναι έξαιρετικά ένδιαφέρον, πυκνόν και πειστικόν. Ζωγραφίζει κατ' αρχάς με πολλήν δύναμιν τήν θλίψιν, τήν αγωνίαν και άθεβαιότητα, πού βασανίζει τήν ἀνθρωπότητα, τά τραγικά έρείπια, τά όποια έσώρευσαν ανά τήν οίκουμένην έξαλλοί άνθρωποι και άθείστικά συστήματα, «ύδαρείς εγκέφαλοι και άτμῶδεις σκανδαλοποιοί», οί όποιοί έπεχείρησαν και έπιχειροῦν άκόμη «να φονεύσουν τόν Θεόν μέσα εις τάς ἀνθρωπίνας συνειδήσεις». Διαπιστώνει ὁ σ. ὅτι εις τήν τεταραγμένην και καταθλιπτικήν αὐτήν εποχήν στρέφουν οί άνθρωποι έλπιδοφόρα τά βλέμματά των πρὸς τόν Χριστιανισμόν. Και, παρά τάς μεμψιμοιρίας μερικῶν, παρά τόν έμφανῆ ἢ ὕπουλον πόλεμον άλλων, ἡ πλειονότης τῶν ανθρώπων ἀπό αὐτόν περιμένει βελτίωσιν τῶν ὄρων τής έσωτερικής και έξωτερικής ζωής.

Εἰς τήν πρόσφορον πρὸς καρποφόρον πνευματικήν εργασίαν περίστασιν αὐτήν, ἡ θέσις τοῦ θεολόγου είναι κατ' έξοχήν σπουδαία. Πολλά είναι δυνατόν αὐτός να προσ-

φέρη εις μετάδοσιν τῆς χριστιανικῆς γνώσεως, εις διαφωτισμὸν νοῦ καὶ συνειδήσεως, εις πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τὴν καθημερινὴν ζωὴν, εις ἐμψύχωσιν καὶ ἀνύψωσιν τῆς ἀποκαρδιωμένης κοινωνίας. Αὐτὰ ὅμως ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ὁ θεολόγος θὰ εἶναι ἀξιὸς τῆς ἀποστολῆς του. Θὰ ἔχη πλουσιωτάτην τὴν γνῶσιν ἰδίᾳ τῶν Γραφῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς θύραθεν ἐπιστήμης καὶ φιλοσοφίας. Πρὸ παντὸς δὲ θὰ ἔχη συνεπῆ καὶ σύμφωνον τὴν ζωὴν του πρὸς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐκπροσωπεῖ καὶ διδάσκει, διὰ νὰ παρέχη τὸν ἑαυτὸν του, ἐπρότυπον ἐκλεπτυσμένου πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ βίου». Διότι μόνον ὅταν «ὁ ἴδιος ὁ θεολόγος παιδαγωγῆται ἠθικῶς, δύναται νὰ παιδαγωγῆσῃ γονίμως καὶ τοὺς μαθητάς του». Δὲν τὸν θέλει δὲ ὁ συγγραφεὺς τὸν θεολόγον ὡς ἀπλὴν μονάδα μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ ὡς στενῶς συνεργαζόμενον μετὰ χριστιανικὰς καὶ κοινωνικὰς ὀργανώσεις, ἀδιασπλήτου κύρους, διὰ νὰ εἶναι περισσότερο καρποφόρος εἰς τὸ ἔργον του.

Ἡ μικρὰ αὐτὴ πραγματεία τοῦ κ. Παπαπαναγιώτου προσφέρει πλούσιον μορφωτικὸν ὕλικόν καὶ κατευθύνσεις ἐργασίας δι' ὄλους, ἰδιαίτατα δὲ διὰ τοὺς θεολόγους.

★

Jean Lhermitte: Μέλους τῆς Γαλλικῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας. «Ὁ ἐγκέφαλος καὶ ἡ σκέψις», μετάφρασις Δημ. Ε. Χαροκόπου, ἱατροῦ, Ἀθήναι 1954, σελ. 179.

Εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων τοῦ «Ἰνστιτούτου Ἰατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς», εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος τὸ ὡς ἄνω ἔργον τοῦ διαπρεποῦς Γάλλου Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ καθηγητοῦ J. Lhermitte, τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ προσφέρῃ μεγίστην συμβαλὴν εἰς τὴν ψυχολογίαν, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν παιδαγωγικὴν καὶ τὴν ὅλην γενικώτερον ἐπιστήμην. Διότι χύνει ἀρκετὸν φῶς εἰς ἓνα σοβαρώτατον πρόβλημα ποῦ ἀπασχολεῖ τὸν ἐρευνητὴν: «Τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων, ὅπως γράφει ὁ σ. εἰς τὸν πρόλογον τῆς ἑλληνικῆς ἐκδόσεως, μεταξύ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν ἰδιαιτήτων εἰς τὸν ἄνθρωπον λειτουργιῶν τῆς ἀντιλήψεως, τῆς σκέψεως, τῆς συνειδήσεως, τῆς εἰδικῆς διανοήσεως, τῆς δημιουργικῆς φαντασίας καὶ τέλος τῆς ἐλευθερίας».

Καὶ ἀκριβῶς ὁ συγγραφεὺς εἰδικὸς καθηγητὴς, παρουσιάζει τὰς συγχρόνους ἀντιλήψεις τῆς ἐπιστήμης ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, ὅπως ἀνεπτύχθησαν εἰς τελευταίως συγκροτηθὲν ἐν Λονδίῳ διεθνὲς συνέδριον καὶ ὅπως ὁ ἴδιος ἐξ ἰδίας ἐρεύνης καὶ σπουδῆς τοῦ προβλήματος, παραδέχεται. Αἱ τελευταῖαι ἐρευναι διαπρεπῶν ἱατρῶν ἐπὶ τῆς ἀνατομίας τοῦ ἐγκεφάλου, τῆς φυσιολογικῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ὅπως καὶ τοῦ μηχανισμοῦ του ἐν συνδυασμῶ

πρὸς διαφόρους ψυχικὰς καὶ πνευματικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀνθρώπου, ἐδείξαν τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναθεωρήσεως πολλῶν ἀπόψεων, αἱ ὁποῖαι εἶχον στηριχθῆ ἐπὶ καθαρῶς ὑλιστικῶν ἀντιλήψεων καὶ πεποιθήσεων. Εἴμεθα ἤδη ὑποχρεωμένοι νὰ ἀναθεωρήσωμεν τὸ δόγμα, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ἀδιάσειστον, τὸ τῶν ἐγκεφαλικῶν ἐντοπίσεων—δσον ἀφορᾷ ὄχι μόνον εἰς τὰς ψυχικὰς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς νευρολογικὰς λειτουργίας τοῦ ἀνθρώπου. «Μία λειτουργία δὲν δύναται, γράφει, νὰ ἐντοπισθῆ εἰς ἓνα ἴστον καὶ ὀλιγώτερον πάσης ἄλλης μίᾳ ψυχικῆς λειτουργίας. Τὸ νὰ ἀναζητᾷ τις τὴν ἑδραν μιᾶς «διανοητικῆς ἢ ἠθικῆς λειτουργίας» ἢ τὸ «κέντρον τῆς συνειδήσεως» εἶναι ὡς νὰ κυνηγᾷ μίανιχιμαίραν. Ἐνδέχεται νὰ ἦτο οἰκεία εἰς τὸν ἐγκέφαλον τῶν πατέρων μας, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ ἡμᾶς».

Τοιαῦται, ὡς ἡ ἀνωτέρω, ὁμολογίαι, εἶναι πολλὰ καὶ βλέπει ὁ ἀναγνώστης τὴν μεγάλην ὕπηρεσίαν, τὴν ὁποῖαν προσέφερον εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινόν, ὁ διακεκριμένος ἱατρός κ. Δ. Χαροκόπος μετὰ τὸ νὰ μεταφράσῃ καὶ τὸ Ἰνστιτούτον μετὰ τὸ νὰ τὸ ἐκδώσῃ. Ὅταν μάλιστα ἐθυμηθῶμεν τὴν μεγίστην βλάβην, τὴν ὁποῖαν καί ποιο ἄλλο βιβλίον μετὰ τὸν ἴδιον περίπου τίτλον ποῦ ἐξεδόθη πρὸ ὀλίγων δεκαετιῶν ἀπὸ τὸν «οἶκον Φέξη», ἔφερον εἰς χιλιάδας Ἑλλήνων διανοουμένων, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ χαιρετήσωμεν ἰδιαιτέρως τὸ βιβλίον τοῦτο, διότι θὰ προσφέρῃ πολλὰ εἰς τοὺς Ἑλληνας ἐπιστήμονας καὶ εἰδικώτερον εἰς τοὺς ἀσχολουμένους μετὰ τὴν ἀγωγὴν τοῦ παιδιοῦ.

Δ Ε Λ Τ Ι Ο Ν

“ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ”

Ἐγκεκρ. παρὰ Ὑπουργείου
Παιδείας. Ἀριθ. ἐγκρίσεως
17176/15-2-52.

Ἐκδίδεται κατὰ μῆνα.

Ἐτησίᾳ συνδρομῆ:

Διὰ τὸ ἐσωτερικὸν δραχ. 15.
Διὰ τὸ ἐξωτερ. δολ. 1 ἢ σελ. 10.

Τιμὴ φύλλου δραχμαὶ 2.50.

Ὑπεύθυνος: Ἰ. Θ. Κολιτσάρας.

Γραφεῖα: Ἀκαδημίας 45,
Ἀθήναι (1).

Διεύθυνσις Τυπογραφείου καὶ
οἰκίας Μαυρομιχίλη 176.

Τύποις: « Ζ Ω Η Σ »